

Sprawozdanie z realizacji
„Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania
raka piersi na lata 2015–2018”
za 2015 rok

Opracowanie:

Biuro Programów Zdrowotnych i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Zduńska Wola
na podstawie sprawozdania przedłożonego przez Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej
Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli – Realizatora Programu

Akceptacja:

PREZYDENT MIASTA
Piotr Niedzwiecki

Zduńska Wola, luty 2016 r.

I. Wstęp

Rak piersi jest jednym z najważniejszych problemów zdrowotnych kobiet w Polsce. Zajmuje pierwsze miejsce w strukturze zarejestrowanych nowotworów u kobiet i stanowi drugą przyczynę, po nowotworze złośliwym płuca, zgonów nowotworowych u kobiet. Nowotwory złośliwe piersi dotyczą 22,2% zachorowań i 13,3% zgonów nowotworowych u kobiet.

W krajach wysoko rozwiniętych zachorowalność na raka piersi zwiększa się. Polska należy do krajów o średniej zachorowalności i umieralności na raka piersi na świecie, choć od wielu lat obserwuje się dynamikę wzrostu chorobowości. Po 50. roku życia występuje 80% zachorowań na raka piersi, przy czym prawie 50% zachorowań diagnozuje się między 50. a 69. rokiem życia. Większość zgonów z powodu nowotworów złośliwych piersi występuje po 50. roku życia (90%), przy czym odsetek zgonów w kolejnych 5-letnich grupach wiekowych utrzymuje się na podobnym poziomie (około 10% zgonów). Ryzyko zgonu z powodu tego nowotworu systematycznie wzrasta wraz z przechodzeniem do starszych grup wiekowych. W Polsce corocznie odnotowuje się około 15 tys. nowych zachorowań. Statystycznie co 16 Polka zachoruje na tą chorobę.

Według danych za 2012 r. Krajowego Rejestru Nowotworów województwo łódzkie zajmuje 5 miejsce pod względem liczby zgonów i zachorowań na nowotwory złośliwe. Miasto Zduńska Wola realizując „Program profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi na lata 2015-2018”, zwany dalej „Programem”, przyjęty uchwałą nr LVI/704/14 Rady Miasta Zduńska Wola z dnia 30 października 2014 r., podjęło działania profilaktyczne, których głównym celem poprzez badania diagnostyczne jest zmniejszenie umieralności, drugorzędym zaś zmniejszenie zachorowalności i obniżenie kosztów leczenia.

Populację docelową Programu stanowią kobiety w wieku powyżej 18. roku życia zamieszkujące na terenie Miasta Zduńska Wola. W ramach Programu wykonywane są badania ultrasonograficzne (wraz z opisem), zapewniona jest konsultacja lekarza specjalisty, w przypadku wykrycia zmian patogennych celem dalszej diagnostyki kierowanie na badanie BACC i/lub badanie mammograficzne, oraz prowadzone są działania edukacyjne w zakresie samobadania i samokontroli piersi, zdrowego stylu życia oraz podniesienia poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka piersi.

Realizatorem Programu jest Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli z siedzibą przy ul. Szadkowskiej 2.

II. Szczegółowy sposób realizacji Programu w 2015 r.

W 2015 r. Miasto Zduńska Wola, na podstawie umowy, przekazało Realizatorowi dotację celową w wysokości 60.000,00 zł na realizację Programu. W ramach umowy Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli zapewnił właściwą organizację badań (wyznaczenie odpowiedniej liczby pomieszczeń niezbędnych do realizacji zadania, punktów badań spełniających warunki określone w przepisach prawa, zapewnienie wykwalifikowanego personelu medycznego oraz sprzętu), wykonywał badania ultrasonograficzne piersi, w przypadku zmian patogennych zapewnił konsultacje z lekarzem specjalistą i dalszą diagnostykę, realizował działania z zakresu edukacji zdrowotnej, prowadził badanie statystyczne i sprawozdawczość.

Program był realizowany w okresie od 1 lutego do 30 listopada 2015 r.

Podstawowym zadaniem Programu jest wykonywanie badań diagnostycznych poprzez badanie palpacyjne (manualne) i ultrasonograficzne. Badania ultrasonograficzne (USG) mają szerokie zastosowanie w diagnostyce chorób piersi, gdyż pozwalają wykryć guzki we wczesnym stadium rozwoju. W przypadku zmian patogennych wykonywane jest badanie mammograficzne i/lub BACC – biopsja aspiracyjna cienkoigłowa. Taka kolejność postępowania pozwala na określenie właściwego stanu dolegliwości i zredukowanie do minimum liczby rozpoznań fałszywie dodatnich lub fałszywie ujemnych.

W okresie sprawozdawczym wykonano 1958 badań USG (w 2014 – 1886, w 2013 – 1284), czyli o 3,82% więcej niż w roku poprzednim.

TAB. 1 Zestawienie liczbowe i procentowe przebadanych kobiet w 2015 roku

L.p.	Wiek badanych (w latach)	Liczba wykonanych badań	Wskaźnik procentowy
1.	18 – 29	172	8,78
2.	30 – 39	443	22,63
3.	40 – 49	524	26,76
4.	50 – 59	430	21,96
5.	60 – 69	299	15,27
6.	70 i powyżej	90	4,6
Razem		1958	100

Liczba wykonanych badań ultrasonograficznych była największa w grupie wiekowej 40-49 lat, co stanowi 26,76% wszystkich badań, podobnie jak w roku poprzednim (512 kobiet - 27,15%). Kobiety w wieku 50-69, charakteryzującym się największą śmiertelnością

spowodowaną nowotworami złośliwymi piersi, stanowiły 37,23% populacji objętej badaniem, w roku 2014 – 35,79%. Duże zainteresowanie badaniami diagnostycznymi występuje wśród kobiet między 30. a 39. rokiem życia (22,63%), analogicznie jak w roku ubiegłym (24,02%).

Badanie ultrasonograficzne jest najbardziej popularną i mającą szerokie zastosowanie w diagnostyce chorób metodą obrazowania umożliwiającą ocenę stanu piersi. W przypadku większych zmian pozwala na odróżnienie, w sposób nieinwazyjny, wypełnionych płynem torbieli od guzów litych. Badanie to pozwala także wykryć widoczne na mammografii, a niewyczuwalne palpacyjnie guzki i stosowane jest w monitorowaniu zmian o charakterze nowotworowym bez potrzeby kolejnych badań mammograficznych. Ultrasonografia wykrywa także mikrozwapnienia w piersi oraz pozwala ocenić unaczynienie guza.

TAB. 2 Wykryte patologie

Obszar	Liczba wykonanych badań USG	Liczba wykrytych patologii	Wskaźnik wykrytych patologii (w%)
Miasto Zduńska Wola	1958	1019	52,04%

Na 1958 wykonanych badań USG stwierdzono 1019 patologii, co stanowi 52,04%. W roku poprzednim wykryto 767 zmian o charakterze patogennym na 1886 wykonanych badań ultrasonograficznych, co stanowiło 40,67% (w 2013 r. – 40,63%). Wskaźniki te obrazują dynamikę wzrostu patologii, na co mają wpływ czynniki związane z oddziaływaniem środowiska zewnętrznego, predyspozycje genetyczne, wiek, płeć, czynniki hormonalne i pewna wypadkowa tych czynników, jaką stanowi styl życia.

Ocenę medyczną badań ultrasonograficznych obrazującą zmiany patogene uszeregowane od najłagodniejszych do przemawiających za rakiem sutka przedstawia poniższa tabela.

TAB. 3 Charakter zmian patogennych w ujęciu liczbowym

Charakter zmiany	Liczba wykrytych zmian		Wskaźnik w %	
	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.
Poszerzone odcinkowo przewody mlekowe i torbiele	521	417	51,13	54,37
Łagodne guzki lite	401	281	39,35	36,64
Zmiana wątpliwa (guzki wymagające zdiagnozowania)	89	63	8,73	8,21
Obrazy przemawiające za rakiem sutka	8	6	0,79	0,78
Ogółem	1019	767	100	100

Kobiety, u których stwierdzono obrazy przemawiające za rakiem sutka oraz zmiany wątpliwe (wymagające zdiagnozowania) podlegały dalszej wysokospecjalistycznej diagnostyce w innych zakładach opieki zdrowotnej celem wykonania badania mammograficznego i/lub BACC - biopsji aspiracyjnej cienkoigłowej, w zależności od oceny charakteru zmiany. Koszty badań pokryto ze środków przeznaczonych na realizację Programu.

Wyniki badań pokazują, że w kolejnych latach liczba wykrywanych zmian zwiększa się, co potwierdza potrzebę wykonywania badań diagnostycznych i przesiewowych.

TAB. 4 Zestawienie patologii w rozbiciu na grupy wiekowe

Przedział wieku badanych	Liczba badanych w przedziale wieku	Patologie	Procent patologii w przedziale wieku
18 – 29 lat	172	53	30,81%
30 – 39 lat	443	234	52,82%
40 – 49 lat	524	342	65,27%
50 – 59 lat	430	239	55,58%
60 – 69 lat	299	122	40,80%
70 i powyżej	90	29	32,22%

W roku badanym najczęściej patologii wykryto u kobiet w przedziale wiekowym 40-49 lat – 342 patologie na 524 kobiety objęte badaniem (65,27%). Skala problemu przedstawia się podobnie jak w roku 2014 tj. 272 zmiany patogenne na 512 kobiet w wieku 40-49 lat (53,13%). Kobiety w wieku 50-59 lat w latach 2014-2015 zajmują drugie miejsce pod względem liczby wykrytych zmian.

Bardzo ważnym elementem Programu było prowadzenie edukacji zdrowotnej w zakresie samobadania i samokontroli piersi, zdrowego stylu życia oraz podniesienia poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka piersi. Samobadanie piersi jest podstawowym, niezwykle ważnym elementem w procesie wczesnego wykrywania raka piersi, czyli wykrywania choroby wtedy, kiedy jej stan zaawansowania stwarza duże szanse na wyleczenie. Zwiększenie świadomości kobiet o konieczności systematycznego badania piersi oraz wykonywania badań diagnostycznych jest jednym z najważniejszych działań profilaktycznych Programu.

III. Współpraca z innymi podmiotami w obszarze przeciwdziałania chorobom nowotworowym piersi.

Uzupełnieniem badań diagnostycznych są badania przesiewowe, zwane też skryningiem, pełniące ogromną rolę w procesie wczesnego wykrywania raka piersi i zmniejszenia umieralności z powodu raka piersi. Studia przeprowadzone w Szwecji i USA dowiodły, że badania przesiewowe pozwalają wykryć wiele wczesnych przypadków nowotworu, natychmiast zastosować odpowiednie leczenie i dzięki temu zmniejszyć liczbę zgonów z powodu raka piersi o ponad 30% wśród kobiet w wieku pomiędzy 50. a 69. rokiem życia.

Program badań przesiewowych składa się z palpacyjnego badania piersi wykonanego przez lekarza oraz mammografii, tj. badania polegającego na prześwietlaniu piersi promieniami Roentgena. Przesiewowe badania mammograficzne pozwalają na rozpoznanie i wykrycie tzw. zmian bezobjawowych (guzków oraz innych nieprawidłowości w piersi) w bardzo wczesnym stadium rozwoju – wtedy, kiedy nie są one wyczuwalne przez kobietę lub lekarza, co bardzo istotnie zwiększa szansę wyleczenia. W około 20-25% przypadków mammografia nie wykrywa rozwijającego się nowotworu (są to tzw. wyniki fałszywie ujemne). W Polsce badania przesiewowe mammograficzne wykonywane są w ramach "Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi u kobiet w wieku 50-69 lat co 2 lata lub co 12 miesięcy u kobiet, które w ramach realizacji Programu otrzymały odpowiednie pisemne wskazanie.

Miasto Zduńska Wola realizuje projekt badań przesiewowych, współpracując od 2011 r. z jednym podmiotem, a od 2015 r. z dwoma podmiotami realizującymi „Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi”, finansowany przez Ministerstwo Zdrowia, organizując systematycznie (średnio 2-3 razy w miesiącu) bezpłatne badania mammograficzne. Badania te są wykonywane w mammobusie przy Urzędzie Miasta lub Zduńskowolskim Centrum Integracji „Ratusz”.

Dodatkowo bezpłatne badania mammograficzne w ramach Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi współfinansowanego z funduszy EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego wykonywane są u kobiet w wieku 40-49 lat i 70-75 lat.

W 2015 roku w Zduńskiej Woli Urząd Miasta zorganizował 33 bezpłatne akcje badań mammograficznych, z których skorzystało 1475 kobiet. W populacji badanej u:

- 172 kobiet wykryto zmianę łagodną nie wymagającą dalszych badań (prawdopodobieństwo nowotworu 0%),

- 3 kobiet - zmiany wątpliwe wymagające dalszej diagnostyki (prawdopodobieństwo nowotworu max. 2%),
- 2 kobiet zdiagnozowano zmiany złośliwe (prawdopodobieństwo nowotworu powyżej 95%),
- 3 kobiet wykryto zmiany wymagające dalszych badań obrazowych, gdzie ryzyko wystąpienia nowotworu jest trudne do oceny,
- 20 kobiet stwierdzono zmiany wymagające diagnostyki pogłębionej.

Z up. PREZYDENTA MIASTA
Aneta Antosiak
Aneta Antosiak
DYREKTOR
BIURA PROGRAMÓW ZDROWOTNYCH
I SPRAW SPOŁECZNYCH